

Частина перша

Можливість зустрічі

Глава 1

Субота, 31 грудня, 2010 року.

Перестрибнути через дві сходинки за раз, нарешті вивратися на вулицю, глибоко вдихнути морозне повітря. Швидко вийти з двору й закурити. Це було її нагальне бажання.

— Ти куди зібралася? Вважаєш, що вже все зробила вдома, що мала?

Зараз він скаже щось огидне, і вона муситиме повернутися. Зняти пальто, скинути взуття й далі «поводитись, як нормальна людина». Скільки разів вона це робила? Безліч, кожен. Віра ненавидить свята. Особливо ті, які вважаються сімейними. Не знає, що гірше — коли приходять гості чи коли їх немає. Холодне відчуття перебування в кімнаті зі скаженим псом, який не кидається, поки ти не рухаєшся. Та все ж навіть повна догідливість не гарантує того, що він не вчепиться в горло. Це коли вони самі. Мати завжди намагається відповідати його очікуванням. Цей вираз підкорення на її обличчі. Віра декілька разів ловила себе на тому, що має фантазії, як б'є по ньому. Вона бачить цю картинку: як вибиває покору з матиного обличчя — несправжнього, гумового, як і сама мати. Ні, авжеж, вона б не вдарила її. Ніколи.

— Мені повернутися?

Хтось іде, вони одночасно почули кроки. Він змінився в обличчі — для когось, хто бачить його лиш зі спини. Мати теж змінює обличчя, коли приходять гості. Вони всі змінюються. Батько — добрий патріарх, голова сім'ї, сильний і великодушний.

Мати — ніжна лебідка, щаслива жінка. Віра — поважлива, стримана, доброзичлива. Цього списку ніколи не буде достатньо. Вона має втілювати всі його очікування, часто суперечливі, ніколи не озвучені до кінця. І вона це робить. Щоразу підкоряється та служить його забаганкам, тихо ненавидячи себе час від часу. Та що вона може зробити?

— Вітю, повертайся до нас! Та відчепись уже від своєї любої доньки, нічого з нею не станеться, а нам буде навіть веселіше!

Це Лариса. Як так трапилося, що мати і її двоюрідна сестра не мали нічого спільного? З іншого боку, вони росли в різних родинах. Та хіба вони можуть бути настільки різними?

Лариса грайливо оповила батька руками, заманюючи назад у квартиру. Вона, мабуть, думала, що Вірі кортить вислизнути від добрих і нудних батьків, десь потанцювати, пообіймати когось за плечі, сміятись і непристойно жартувати, випити більше, ніж вона може в присутності матері й батька. Лариса бачить те, що їй транслюють. Та хіба так не завжди? Цікаво, чи бачила вона сама хоч когось такими, як вони є насправді. Таке дивне слово «насправді».

Віктор одразу ж доброзичливо всміхнувся:

— Ну йди. Гарно розважся, але будь обережна.

— Авжеж, тату! Дякую!

Тато. Віра відчула кислий присмак у роті. Наодинці вона ніколи його так не називає. Тато — це хтось інший, хтось, на кого можна втомлено спертися й розповісти, як минув день.

— Усе, іди давай. Тільки не забудь про понеділок: увечері ми зустрічаємось, і я віддам тобі ключі, — Лариса потягнулася за дверною ручкою з-за спини Віктора й зачинила двері.

Тиша заповнила сходи, та через мить розчинилася, розбавилася приглушеним звуком голосів у квартирах, у яких зустрічали Новий рік.

#

На всі п'ять поверхів на сходах горіли лише дві лампочки. Третя коротила на останньому, їхньому поверсі. З деяких квартир не долинали ані звуку — поїхали чи пішли в гості. Усі ці святкування,

вони ж можуть бути дійсно приємними. Мабуть. Для Віри щось насправді існує лише тоді, коли вона зачиняє двері квартири й віддаляється на певну відстань. Хоча б кілька кварталів. Це тому вона щоранку поспішає на роботу. Сидить там до ночі, не ставить зайвих запитань. Усе краще, ніж удома, де вона наче фрідайверка під товщею води. Їй треба оцінювати кожен рух, економити повітря в легенях, не реагувати на подразники. З тією різницею, що дайверам цей досвід дає задоволення, відчуття власної спроможності. З Вірою все навпаки.

«Руку потягнула», — так сказала мати. Намагалася невимушено всміхатися, стоячи біля повних алкоголю пакетів, які приніс батько. Так наче тієї батареї ігрстого, що вже стояла на балконі, було недостатньо. Як тільки мати взагалі вміщалася на тому балконі під час своїх перекурів? Зрештою, крім них, у неї не було нічого свого в цій квартирі.

— Але нічого! Головне, що не заважає нарізати салати! — вона намагалася зробити голос жвавим, святковим. Віру почало нудити. — Цікаво буде спробувати цей салат з авокадо, — додала мама бадьоро. — Батько казав не робити олів'є, бо це вже ніхто не їсть.

Так важливо для нього, що мама має приготувати, коли приходять гості. Їжа повинна бути святковою, але поданою так, наче для батька це звична річ. Він хоче показати, що це для них — буденність. Хоча насправді навіть не любить авокадо, не відчуває його смаку.

Звичним рухом очей просканувати материне обличчя. Найкраще — підіймаючи пакети з підлоги. Так можна розгледіти все зблизька. Потягнула руку — що за дурня? Здається, нічого, лише «вечірній макіяж». Але шию закриває водолазка.

— Руку потягнула?

— Ти ж залишишся надовше?

Материна шкіра драгла, бліда й нежива, наче варена курка із супу. Вірі важко було затримати погляд.

— Мамо, я залишуся до півночі, а потім піду, як домовлялися.

— Коли повернешся?

Віра не знає, пізно. Вона не хотіла б повертатися зарано. Завжди краще, коли батьки вже сплять — або вдають, що сплять.

На Новий рік у неї є дозвіл повернутися під ранок без скандалів і запитань.

Мати зітхнула й безвільно кивнула головою. Голос батька, як гучний ляпас по чужому обличчю — не обіцяв нічого хорошого.

— Так. Чого ви розкудахкались, як кури? Ми не встигаємо. Віро, це ти поклала ікру в цю тарілку? У нас же є ікорниця.

Ікорниця. Віру завжди дивувало, як наявність ікри й ікорниці, чогось настільки розкішного, була неодмінним атрибутом злиденних 90-х. Справжньою розкішшю було б не мати ані ікри, ані ікорниці. Та батькова потреба бути «на рівні» обмежувалася шириною його світогляду.

— Мізки треба мати. Візьми там, у серванті, і нормально подай на стіл! Толік подумає, що дарма тебе взяв на роботу.

Коли Толік «узяв її на роботу», Віра хотіла зїхати від батьків. Мати одразу захворіла. Вона спробувала повернутися до цього питання після її одужання, але батько вимагав «повернення боргу», «внеску в сімейний бюджет». Віра залишилася — та й по всьому.

Толік подумає. Ось що дійсно важливо. Утім, вона все зробила мовчки. Коли самозбереження втрачає сенс під вагою приниження? Чи, можливо, дух покидає тіло під цією вагою, але тіло продовжує рухатися, метушитися. Покинуте, порожнє.

Батько сварився, що мати забула ігристе в морозилці. «Дідько — кричав він, — усе я маю робити! І бабки заробляти, і господарством займатися!»

Він дійсно так думає — ніби робить усе, на ньому все тримається. Він правий. Якби його не стало, вони з мамою, мабуть, мовчки віддалилися б одна від одної.

На Лабораторній було тихо, повітря холодне, тріскуче. Напівморок з острівцями теплого світла натрієвих ламп. Віра звернула на Предславинську. Трохи відтермінувати гамір і блиск Червоноармійської¹. Їй завжди потрібен час, щоб вийти з цього стану. Віра завжди поспішає зачинити двері, та не може одразу

---

1 з листопада 2014 року — вул. Велика Васильківська

залишити все за ними. Прокручує в голові події, але відсторонено, наче набір чужих слайдів, знайдений у продавців на Петрівці².

Як вони пересунули стіл паралельно до телевізора. Як мати напрасувала святкову синю скатертину, застелила нею стіл, вирівняла кожен кутик, розгладила кожну складку. Поставила на стіл свічники з пластиковими новорічними прикрасами. Батько, який відштовхнув її від дверей: «Відійди, я сам відчиню». Це Ковальчуки. Авжеж, він має відчинити. Він має запитати: «Хто там?» — наче досі не знає. «Толік! Вітаю! Свето, маєш чудовий вигляд! Ну просто Голлівуд!» Саме так він і сказав — Голлівуд.

— Та ти теж нівроку, Вітю! — Світлана розцілювала його в повітрі щедро нафарбованими губами. — Віро, боже, дай я на тебе гляну! Яка ти стала вже доросла й така красуня! Толік, ти там за нею приглядаєш на роботі? Мабуть, тільки те й робить, що крутить романи!

Усі сміялися — Віра теж. Усе як завжди. Ласкавість, яку важко відрізнити від мізогінії.

Батько торочив щось незв'язне про чоловіків, які «вкручують шиї, де б ми з Наталкою не з'явилися». Вони ніде не з'являються, окрім як у супермаркетах, на базарах і в банках. Мати вичавлює мрійливу усмішку. «Правда ж, Віро, твоя мати просто красуня! Це ж ти в неї така!»

Так, авжеж, красуня. Усі вивертають шиї — та батько пильнує. Ніхто не відіб'є в нього його королеву.

Відіб'є. Майже іронічно. На тлі грала ABBA Dancing Queen, і це підкреслювало абсурдність моменту. Скільки було матері, коли вийшла ця пісня? Десь двадцять із гаком. Вона мала б слухати її та мріяти про те, як складеться її життя. Обов'язково казково. Не так, як у її батьків. Не так, як у її подруг. Не могла ж вона вже тоді не мати жодних надій.

— Жінкам ігристе, а чоловікам по п'ятдесят? — батько підморгнув Толіку, навіть не зваживши на інших.

Усі ці липкі погляди, підморгування, розшаркування. Він бере Толіка під руку й веде в залу. Віра була рада лишитися на

---

² книжковий і блошиний ринок у Києві (зараз — Почайна)